

Styre: Universitetsstyret

Styresak: 102/20

Møtedato: 24.09.2020

Dato: 10.09.2020

Arkivsaksnr: 2019/4125

Plan for et klimanøytralt UiB - status 2020

Henvisning til bakgrunnsdokumenter

- Styresak 29/19 Klimanøytralt UiB 2030
http://ekstern.filer.uib.no/ledelse/universitetsstyret/2019/2019-04-11/S_29-19Kliman%C3%B8ytraltUiB2030.pdf
- Styresak 56/19 Orienteringer b) Klimanøytralt UiB
- Styresak 109/19 Klimanøytralt UiB – ambisjoner og tiltak
- http://ekstern.filer.uib.no/ledelse/universitetsstyret/2019/2019-11-28/S_109-19Kliman%C3%B8ytraltUiB-ambisjoner_og_tiltak.pdf

Saken gjelder

Universitetet i Bergen har arbeidet målrettet med forskning og utdanning for bærekraft generelt og 2030 agendaen spesielt, i mange år. Ved å være vertskap for den nasjonale SDG konferansen og å lede den nasjonale samarbeidskomiteen for bærekraft i UH-sektoren, har UiB tatt en tydelig rolle i dette feltet.

I de senere årene har UiB også økt oppmerksomheten på bærekraftarbeidet i egen organisasjonen. Her har klimaarbeidet, gjennom prosjektet Klimanøytralt UiB, vært et prioritert område. Universitetsstyret har vært en pådriver for et høyt ambisjonsnivå i dette arbeidet.

I denne saken presenteres status for dette arbeidet, samt planlagte tiltak for å oppnå større grad av klimanøytralitet ved UiB. Flere av tiltakene vil kreve betydelige investeringer i årene framover.

Samtidig bes styret om å vurdere opprettelsen av et eget klimafond som virkemiddel i arbeidet mot et klimanøytralt UiB.

Alle nye innkjøpsavtaler inneholder nå krav om miljømerking. I tiden framover blir det viktig å sikre lojalitet til inngåtte avtaler slik at ønskede effekter kan oppnås. I tillegg foreslås tiltak for redusert forbruk.

Koronapandemien 2020 vil påvirke universitetets klimautslipp både gjennom endring i reiseadferd, energibruk og generelt forbruk. I saken bes styret ta stilling til hvordan erfaringene fra koronapandemien skal implementeres i universitetets videre klimaarbeid.

Forslag til vedtak:

1. Styret vedtar retningslinjer for et klimafond for UiB

2. Styret ber om at universitetets arbeid med å gjøre universitetets klimanøytralt videreføres og legges som premiss i arbeid med revidert Masterplan for areal og i budsjettfordeling for 2021.
3. Styret imøteser endeling klimaregnskap for 2019 til styrets oktobermøte.

Kjell Bernstrøm
universitetsdirektør

10.09.2020/Helene Wiken/Steinar Vestad/Sonja Irene Dyrkorn/Per Arne Foshaug

Vedlegg: 1. Saksforelegg

Saksframstilling

Styre:
Universitetsstyret

Styresak:
102/20

Møtedato:
24.09.2020

Arkivsaksnr:
2019/4125

Plan for et klimanøytralt UiB - status 2020

Universitetet bidrar til å skape et bærekraftig samfunn gjennom forskning, utdanning og formidling.

Det viktigste bidraget UiB kan gi i arbeidet for en bærekraftig samfunnsutvikling er å framskaffe ny kunnskap gjennom forskning og innovasjon, men også gjennom den kunnskapsutrustning studentene får gjennom sin utdanning ved UiB. Gjennom visjonen «Kunnskap som former samfunnet», ønsker UiB å utvikle utdanning og forskning som bidrar til viktige samfunnsendringer for bærekraftig utvikling.

UiB har tatt et overordnet ansvar for å fremme debatten om hvordan UH- sektoren bidrar til bærekraftig utvikling, gjennom den nasjonale bærekraftkonferansen (SDG konferansen i Bergen), og gjennom ledervernet i den nasjonale komite for samarbeid om 2030-agendaen, en komite som også ble etablert etter initiativ fra UiB. Målet med komiteen er å styrke universitetenes rolle som relevante aktører i den globale debatten om samfunnsutfordringene som 2030-agendaen adresserer.

Videre har UiB utviklet noen sentrale aktiviteter knyttet primært til forskningsformidling for bærekraftig samfunnsutvikling:

SDG Bergen er UiBs strategiske initiativ i arbeidet med bærekraftmålene. Initiativet omfatter blant annet vitenskapsdiplomati og vitenskapelig rådgivning til myndigheter og internasjonale organer og er sentralt organisert på FIA slik at ressursene er tilgjengelige bredt i organisasjonen.

Ocean Sustainability Bergen (OSB) er ansvarlig for det daglige arbeidet knyttet til UiBs status som knutepunkt for bærekraftsmål 14: Liv under vann, utpekt av United Nations Academic Impact (UNAI). OSB er også knutepunkt for paraplyorganisasjonen International Association of Universities (IAU) sitt arbeid med bærekraftsmål 14. Gjennom OSB har UiB inntatt en lederrolle internasjonalt innen akademia i arbeidet for å fremme kunnskap og viten om et bærekraftig hav. Primært jobbes det for at forskningen som generes i fagmiljøene blir kommunisert ut på en god måte. På bestilling fra FN er det i 2020 utarbeidet en serie på fire artikler om havforskning fra UiB. Serien distribueres globalt av FN. Videre bistår OSB med forskningsbaserte råd også inn mot ekspertgruppen til det internasjonale høynivåpanelet for bærekraftig havøkonomi, som Erna Solberg leder.

Satsingsområdene Globale samfunnsutfordringer, Klima- og energiomstilling og Marin forskning representerer UiB sine lange vitenskapelige tradisjoner innenfor bærekraftig utvikling. Klimaklyngen, Bergen Offshore Wind Centre (BOW), Senter for klima og energiomstilling (CET) og forskningsprogrammet Global Research Programme on Inequality (GRIP) er noen eksempler på konkrete satsinger som forsterker dette faglige arbeidet. UiBs

handlingsplan for nordområdene skal styrke UiB i utviklingen av ny kunnskap med spesiell relevans for bærekraftig utvikling i Nord.

UiB har flere nye utdanningstilbud som adresserer utfordringer knyttet til bærekraft, spesielt knyttet til satsingsområdene, for eksempel på hav og klima. Rapporten *Utdanning 2030*, som ble lagt frem for Utdanningsutvalget i 2018, anbefaler tverrfaglige perspektiv og læring rundt etikk og samfunnsansvar for bærekraftig utvikling, som integrert deler av studietilbudet ved UiB.

UiB har signert en avtale med Stiftelsen Seilskipet Statsraad Lehmkühl om deltakelse i deler av Statsraadens planlagte jordomseiling (One Ocean) i tidsrommet 2021-2023 med et nytt, tverrfaglig utdanningstilbud knyttet til bærekraftig hav. UiBs deltagelse i One Ocean vil også innebære datainnsamling og formidling. Målet er å ikke bare bidra til ny kunnskap for studenter og forskere om bord, men også bidra med bred formidling og læring gjennom netttilbud for studenter på campus og andre interesserte.

Forskere og undervisere på UiB har også etablert initiativet **Bærekraftskollegiet**, som skal være et åpent, kollegialt forum for erfaringsutveksling og utvikling av samarbeid og nye ideer. Det er også nedsatt en gruppe som arbeider med planer for et tverrfaglig masterprogram i bærekraftig utvikling.

Når UiB tar en ledende posisjon i det faglige arbeidet med bærekraft nasjonalt, forplikter det også med hensyn til hvordan UiBs utvikles som en bærekraftig organisasjon. UiBs arbeid for å redusere egne klimautslipp er sentralt i dette arbeidet.

I 2019 (styresak 119/19) ble det fattet vedtak om å heve ambisjonene i dette arbeidet, og at ansatte og studenter i større grad må engasjeres i arbeidet. På denne bakgrunn vedtok styret en målsetting om at UiB skal bli et klimanøytralt universitet innen 2030.

Måling av utslipp. Klimaregnskapet

I 2019 presenterte UiB første gang et fullstendig klimaregnskap for UiB som inkluderer både direkte og indirekte utslipp. Etter presentasjonen i 2019 er det gjort et arbeid både for å kvalitetssikre datagrunnlaget og videreutvikle klimaregnskapet.

Høsten 2019 nedsatte BOTT-universitetene en arbeidsgruppe for å lære av hverandres arbeid og diskutere hvilke metoder, aktiviteter og utslippsfaktorer som bør benyttes. Målsettingen var å kvalitetssikre og videreutvikle eksisterende klimaregnskaper som gir grunnlag for utarbeidelse av klimaregnskap basert på lik metode, slik at universitetenes klimafotavtrykk kan sammenlignes på likt grunnlag.

Arbeidsgruppen anbefalte at følgende prinsipper må legges til grunn i det videre arbeidet.

- Dersom klimaregnskapet skal skape insentiver til å kutte faktiske klimagassutslipp må den valgte metodikken favorisere bruken av primærdata (fysiske data og faktiske utslippsfaktorer). Et klimaregnskap kun basert på sekundærdata vil i stor grad kun skape insentiver til å kutte kostnader og ikke klimagassutslipp.
- Åpenhet og felles utveksling av utslippsfaktorer vil være en forutsetning for videre samarbeid og utvikling av en «beste praksis»-tilnærming.
- Datagrunnlaget og arbeidet med datakvalitet må prioriteres. Det samme gjelder arbeidet for felles kategoriinndelinger for utslipp.

- Et fullstendig klimaregnskap bør i tillegg til institusjonens egne økonomiske regnskap inkludere utslipp fra områder der institusjonene kan påvirke direkte. Dette gjelder for eksempel byggevirksomhet for institusjonen, men regnskapsført ved andre enheter som for eksempel Statsbygg. Andre eksempler vil være reiser til og fra arbeidssted (som flere institusjoner ønsker å påvirke), samt aktivitet knyttet til utvekslingsstudenter.

UiBs klimaregnskap for 2019 vil, så langt som mulig, bli utarbeidet i tråd med disse prinsippene. I arbeidet er det også kontakt med UiO, med formål å utarbeide klimaregnskap basert på en felles plattform.

Et viktig tiltak vil være å forbedre klimaregnskapet slik at vi kan måle effekten av tiltak som iverksettes. Dette vil blant annet kreve et tett samarbeid med leverandørmarkedet om bedret og mer detaljert rapportering av primærdata. På denne bakgrunn er det satt følgende resultatmål i den nye anskaffelsesstrategien for perioden fram til 2024, som styret vedtok i april 2020 (sak 40/20).

- Økning i antall rammeavtaler med krav om årlig innrapportering av primærdata, fra 9 ved årsslutt 2019 til 40 i løpet av den nye perioden
- 20% økning i andel primærdata vs. sekundærdata i klimaregnskapets tallgrunnlag innenfor innkjøp av varer og tjenester (fra 1% i 2018)
- 20% økning i andelen avtaleleverandører med sertifisert miljøledelse og 35% økning i andelen rammeavtaler med sertifisert miljøledelse

Med unntak av energi, reiser og avfall vil regnskapet for 2019 imidlertid fortsatt i stor grad være basert på regnskapstall. Ambisjonen er likevel at regnskapet skal gi grunnlag for å definere hvilke utslippsposter som er av størst betydning og følgelig hvor UiB bør prioritere å sette inn ressurser for å realisere kutt.

Et fullstendig klimaregnskap for 2019 blir presentert til styrets møte i oktober.

Ambisjonene for et klimanøytralt UiB

UiB har som mål å bli klimanøytralt innen 2030. Skal målet nås, CO₂-utslippene kuttes med 89 prosent de kommende ti årene.

For å nå denne målsettingen vedtok styret følgende delmål (styresak 119/19):

- Utslipp fra reiser skal halveres innen 2025 gjennom en årlig gjennomsnittlig reduksjon i CO₂ på 10%.
- Utslipp fra varer og tjenester reduseres med 40% innen 2025.
- Areal skal reduseres med 10% innen 2030
- Energibruk skal reduseres med 30% innen 2025

Til delmålene ble det samtidig vedtatt tiltak og virkemidler. I det følgende gis en statusoppdatering for utviklingen innenfor de ulike delmålene.

Utslipp fra reiser skal halveres innen 2025 gjennom et årlig gjennomsnitt på 10%

UiBs reisepolicy, vedtatt i november 2019 (sak 109/19) er et skritt for å få et strukturert og mer bevisst forhold til reisevirksomheten internt ved institusjonen, både når det gjelder utslipp, antall reiser og mulighet for å frigjøre tid til annen aktivitet.

Siden reisepolicyen ble vedtatt i november 2019 er det ikke forventet store endringer i reiseaktivitet fra 2018 til 2019. Tall fra 2019 viser også om lag samme reiseaktivitet som i 2018. Totalt er antall reiser redusert ved vel 3%. Nedgangen er imidlertid på de kortere reiser i Norge/Norden mens det har vært en økning i reiser i Europa/ resten av verden, jf. tabell 1. Samtidig viser nye utslippsfaktorer at flyflåten slipper ut mindre CO2 per km enn tidligere. I sum gjør dette at UiBs utslipp knyttet til flyreiser reduseres med om lag 4%, eller 380 tonn (estimat).

Tabell 1. Reiseaktivitet (antall flyreiser) 2018- 2019

	2018	2019	Endring
Norge/Norden	6 569	5 910	-659
Europa	3 540	3 823	283
Resten av verden	1 470	1 536	66
SUM	11 579	11 269	-310

Tall for 2020 viser imidlertid en kraftig redusert reiseaktivitet grunnet den pågående koronapandemien. Foreløpige estimater tyder på reiseaktiviteten i 2020 vil være halvert i forhold til 2019. Dette gir betydelig reduksjon i universitetets utslipp for 2020.

Reduksjonen i antall reiser kan imidlertid få konsekvenser for universitetets forskningsaktivitet. Det pekes i den sammenheng yngre forskeres mulighet til å etablere nye relasjoner for karrierbygging

Også Holden-utvalget, som ble nedsatt for å vurdere de økonomiske konsekvensene av vårens nedstenging av landet, trekker i denne sammenheng fram yngre forskere, som forventes å være mest avhengige av nettverk og nærvær «*Forskning tyder på at det er spesielt viktig for unge forskere i ph.d.-utdanningen og midlertidige stillinger å ha tilgang på veilederne og forskermiljøet*». Samtidig viser utvalget til mulige negative effekter på forskningens siteringshyppighet som følge av manglende fysiske møteplasser.

En annen «koronaeffekt» er at overgangen fra fysiske møter til videokonferanser og digitale møter har skjedd på svært kort tid. Selv om det har vært flere positive tilbakemeldinger på bruk av digitale framfor fysiske møteplasser, gis det uttrykk for bekymring for at strategiske reiser for å ivareta UiBs interesser ikke blir prioritert.

I tiden framover bli det viktig å bruke erfaringen fra 2020 i oppfølging og revidering av universitetets reisepolicy. Universitetsledelsen vil derfor gjøre analyser av effekten av reduserte reiseaktivitet både for faglige og administrative ansatte. Resultatene av analysene vil være viktige referanser i samtaler om felles rutiner for universitetets samarbeidspartnere.

UiB har inngått avtale med et nytt reisebyrå, Berg-Hansen. I avtalen har leverandøren forpliktet seg til å tilrettelegge for klimaeffektive reiser og gi data som gir grunnlag for iverksetting av mer målrettede tiltak. For å få effekt av avtalen er det derfor viktig at alle bestiller reiser via reisebyrået.

Studentreiser

Utveksling i studieprogrammene er et viktig kvalitetsprinsipp for universitetets studieprogrammer og UiB har som målsetting at 40% av universitetets gradsstudenter skal ha vært på et utvekslingsopphold.

Viktigheten av slike reiser understrekes også av Kunnskapsdepartementet. I forbindelse med reiseråd under koronapandemien skriver departementet at: «*Vi anser reiser som studenter gjennomfører til sine utenlandske studieland for å være nødvendige reiser på lik linje med nødvendige arbeidsreiser.*»,

Høsten 2020 kommer en stortingsmelding om internasjonal studentutveksling (mobilitetsmeldingen) hvor det forventes signaler om et høyt ambisjonsnivå. Utvekslingsreiser gir imidlertid et ikke ubetydelig klimautslipp. Dette er et reelt dilemma der ulike mål (klima vs mobilitet) kolliderer.

Denne problemstillingen kan ikke UiB løse aleine, så lenge incentivsystemer/ belønningssystemer er nasjonale. Knyttet til utarbeidelse av klimaregnskapet vil UiB bidra til dialog/debatt i sektoren om dette.

Internt ved UiB er det virkemidler for mer klimavennlige utvekslingsreiser. I de sammenheng er det vurdert å innføre et klimastipend til studenter som reiser klimavennlig til sine studieland.

Hjem-Jobb-Hjem-reiser

Lokalt har bilbruk til og fra arbeid direkte konsekvenser i form av utslipp og svevestøv, og indirekte gjennom arealbruk og utfordringer med kapasitet på veinettet som fører til kø og redusert trafikkavvikling.

Universitetsstyret i 2019 (sak 109/19) omlegging av parkeringsordningen ved UiB gjennom følgende tiltak:

- Reduksjon av antall plasser fra 740 i 2019 til ca. 300 i 2025
- Innføring av brukerbetaling for all parkering på UiBs arealer
- Fjerning av faste plasser reservert for enhetene
- Forenkling og effektivisering av forvaltningen av ordningen

Vedtaket er fulgt opp og nye retningslinjer er utarbeidet. Etter planen skulle disse iverksettes med virkning fra høsten 2020.

Situasjonen med koronapandemien har imidlertid gjort at myndighetene har bedt om at arbeidsgivere iverksetter tiltak for å redusere presset på kollektivtrafikken. På denne bakgrunn ble det besluttet å utsette endringen i parkeringsrutiner til våren 2021. I tillegg er det opprettet flere midlertidige parkeringsplasser for å unngå unødvendig belastninger på offentlig transport.

Koronapandemien har også endret ansattes reisevaner gjennom bruk av forskjøvet arbeidstid og bruk av hjemmekontor. Særlig bruk av hjemmekontor vil ha klimaeffekter, både i form av færre jobbreiser (hjem- jobb- hjem reiser) og universitetets arealbruk.

Foreløpige erfaringer med bruk av hjemmekontor viser at organisasjonen har god omstillingskraft, og at de fleste oppgavene er løst på en god måte hjemmefra. Det utredes nå rammer for å benytte hjemmekontor som et mer etablert virkemiddel for institusjonen. Basert på utvalgets konklusjoner ønsker universitetsledelsen å vurdere økt bruk av hjemmekontor, også i et klimaperspektiv.

Utslipp fra varer og tjenester reduseres med 40% innen 2025.

Utslipp fra varer og tjenester utgjør en betydelig del av UiBs samlede klimapåvirkning. Samtidig vil store deler av utslippene være avhengige av i hvilken grad leverandørene kan levere klimavennlige produkter, jf. omtale av klimaregnskap over.

De viktigste tiltakene som er igangsatt for å redusere utslipp fra varer og tjenester er knyttet til:

- Kjøp av mer klimavennlige varer og tjenester
- Krav til klimaregnskap for bygg og eiendomsanskaffelser
- Redusert forbruk

Klimavennlige varer og tjenester - Rammeavtaler

UiB kjøper varer og tjenester for over 1,7 mrd. kroner i året. Mål og strategi for dette området er dermed vesentlig for økonomistyringen samtidig som kvalitet i anskaffelser er viktig for å nå mål innenfor undervisning, forskning, innovasjon og formidling. En tydelig styring av anskaffelser er også avgjørende for at UiB skal nå sine ambisiøse mål innen klima- og miljø.

UH- sektoren utgjør en tredjedel av statlig sektor og dermed representerer innkjøp av varer og tjenester en betydelig klimautslippspost. Ambisjonen er at innkjøpsmakten et slik omfang gir, benyttes til å sette krav om reduserte utslipp. UiB vil derfor ta initiativ overfor UH-sektoren for å sikre at statlige innkjøp i enda større grad samordnes for å øke kraften i arbeidet med å stille klimakrav for innovative og utslippsfrie innkjøp. Dette gjøres både gjennom BOTT samarbeidet, men også direkte overfor Statens innkjøpscenter.

Det har lenge vært arbeidet systematisk med å utvikle feltet slik at UiBs innkjøp i større grad støtter opp under universitetets målsettinger. Også Riksrevisjonen og UiBs internrevisjon har vært opptatt av dette sakfeltet. På mange områder er det oppnådd vesentlige forbedringer. Blant annet inneholder alle nye innkjøpsavtaler nå krav om miljømerking. Dette ble igangsatt høsten 2019.

Anskaffelsesstrategien initierer tiltak som tilrettelegger for adferd som bygger opp under UiBs målsettinger innenfor klimaområdet. Effekt av tiltakene forutsetter lojalitet til rammene som er lagt i strategien, og avvik må følges opp systematisk og få konsekvenser. Fremover vil det derfor være viktig å få på plass en god beslutningsstruktur som sikrer at miljø- og klimaaspektet ivaretas der denne prioriteringen får budsjettmessige eller andre konsekvenser.

Reduksjon av forbruk

Redusert forbruk ha betydelig effekt på det totale utslippet. Dette skal blant annet gjøres gjennom økt fokus på følgende områder:

1. Vurdering av om behovet kan løses på annen måte enn ved innkjøp
2. Samarbeid om og utnyttelse av felles infrastruktur
3. Fokus på livssyklus-kostnader
4. Gjenbruk
5. Økt levetid på varer
6. Prioritere vedlikehold
7. Leie

8. Bruktkjøp

Økt levetid på varer, vedlikehold og fokus på livssyklus kostnader er i noen tilfeller inkludert i innkjøpsavtaler. Et eksempel er PC, der krav om garantitid er økt fra 4 til 6 år. Samtidig må UiB ha som mål å redusere antall enheter per person, som per 2019 er i snitt 2,7 enheter per ansatt.

Etablering av hjemmekontor som følge av koronapandemien har også gitt utfordringer i universitetets forbruksmønster. Problemstillingen er knyttet til muligheter for sambruk av kontorutstyr og kontorutrustning. Dette er utfordringer som må vurderes i utredningen som er igangsatt for å vurdere retningslinjer for universitetets bruk av hjemmekontor, jf. over.

Selv om punktene over er gjennomført for enkelte produktgrupper, eksisterer det ikke per dd enkle talloversikter over status. Universitetets avfallsmengde gir likevel indikasjoner på utviklingen. I perioden 2016 til 2019 er for eksempel antall kilo restavfall per person redusert fra 219 til 160 kilo per person. Samtidig er andel avfall som kildesorteres om lag samme nivå som i 2016.

Tabell 2. Utvikling i avfallsmengde 2016 - 2019

	2016	2017	2018	2019
Restavfall til forbrenning	806	847	731	649
Kildesortert avfall til gjenvinning (t)	422	354	318	327
Sum totalt avfall (t)	1 228	1 200	1 048	976
Andel kildesortert	34 %	29 %	30 %	34 %
Restavfall pr årsverk (kg)	219	221	185	160

Vektlegging av klima i bygg og eiendomsanskaffelser

Større bruk av miljøvennlige byggematerialer vil gi betydelige utslippsreduksjoner. En viktig del av arbeidet med å gjøre UiB klimanøytral innen 2030 er derfor at klimaavtrykket fra byggeprosjekter reduseres. Dette gjelder både klimaavtrykket i selve byggeprosjektet og bruken av bygget i dets levetid.

Det er nå utarbeidet miljøoppfølgingsplaner for universitetets bygningsmasse og det er stilt krav om egne klimaregnskap for alle nye byggeprosjekter. Årstadveien 17 (Alrek helseklynge) er det første prosjektet der det er utarbeidet klimaregnskap etter disse retningslinjene.

Det foreslås videre at alle nye byggeprosjekter skal bygges etter BREAM¹ standard excellent eller bedre, mens rehabiliterings- og ombyggingsprosjekter skal basere seg BREAM IN USE standard very good eller bedre. Der det er fysisk mulig oppgraderes bygningene til gjeldene teknisk forskrift.

Areal skal reduseres i samsvar med masterplan for areal med 10% innen 2030

UiB arbeider systematisk med å utvikle en klimanøytral eiendomsportefølje, med de begrensninger rehabilitering av en eldre og verneverdig bygningsmasse gir. Det iverksettes tiltak for å sikre god arealutnyttelse, vesentlig lavere netto energibruk og en stadig økende

¹ BREEM er bransjens eget verktøy for å måle miljøprestasjon utviklet av Grønn Byggallianse i samarbeid med bygg- og eiendomsnæringen i Norge. Formålet er å motivere til bærekraftig design og bygging gjennom hele byggeprosjektet. Et BREEM-NOR sertifikat utstedes i fem nivåer; Pass, Good, Very Good, Excellent og Outstanding. Sertifiseringen er basert på dokumentert miljøprestasjon i ni kategorier – ledelse, helse- og innemiljø, energi, transport, vann, materialer, avfall, arealbruk og økologi samt forurensning.

lokal, fornybar energiproduksjon på eiendommen eller i området. Statens arealnorm på 23 m² per ansatt legges til grunn ved alle ombyggnings- og nybyggprosjekt.

I arbeidet med utvikling av læringsareal er det lagt vekt på å utvikle undervisningsrom for studentaktiv læring, da disse i større grad enn nå kan benyttes til studentarbeidsplasser når det ikke foregår undervisning.

Universitetets planer for arealreduksjon er gitt i Masterplanen for areal vedtatt i 2017. I perioden 2020 – 2025 er arealeffektivisering i første rekke knyttet til ombyggingen av Nygårdsgaten 5, samt etableringen av Alrek helseklynge.

I perioden fram mot 2030 vil et nytt kontorbygg i Dokkeveien kunne gi en gjennom salg av flere eldre og lite arealeffektive bygg. I arbeidet med å redusere areal er det utarbeidet en liste over bygg som skal selges. En revidert liste vil legges fram sammen med utkast til revidert masterplan for areal i styrets oktobermøte.

En samlet arealreduksjon på 10% vil avhenge av framdrift i universitetets byggeprosjekter, der deler av prosjektene er avhengig av ekstern finansiering. Dette gjelder for eksempel på Nygårdshøyden Sør, der blant annet rehabiliteringen av Realfagbygget skal gi økt arealeffektivitet.

Kravet om arealreduksjon gjør at en stor del av universitetets aktivitetsvekst skje innenfor eksisterende arealrammer. Aktivitetsvekst har da også redusert tilgjengelig areal per ansatte / student fra 2017 til 2019, jf. tabell 3. I tiden framover må arealeffektiviseringen også ses i sammenheng med en eventuell videre vekst i antall ansatte og studenter.

Kravet til arealeffektivisering setter en høy terskel for å bygge eller leie nye areal i perioden. Samtidig har smittevernregler som følge av koronapandemien gjort det nødvendig med økt innleie av undervisningsarealer i 2020. I tillegg planlegges økt innleie ved Universitetssykehuset i Stavanger knyttet til etablering av Vestlandslegen.

For øvrig er det kun mindre justeringer i universitetets arealtall de siste årene. Større endringer vil først skje når bygg som er vedtatt/ vurdert for salg gjennomføres. I 2019 er det solgt ett bygg (Vektergården), mens ytterligere 2 bygg er utsatt, jf. orientering i styremøte september 2020.

Oversikt over universitetets arealer i perioden 2012- 2019 er gitt i tabell 3.

Tabell 3. Areal ved UiB 2016 – 2019 (DBH)

Areal	2016	2017	2018	2019
Arealer der det betales leie til andre organisasjoner	89 640	90 782	88 555	85 611
Arealer der det betales leie til Statsbygg		14 932	14 932	14 932
Arealer der det ikke betales leie	309 470	296 766	293 232	281 414
Sum	399 110	402 480	396 719	394 558
areal per ansatt	108	105	101	97
areal per student	24	23	22	21

*Leie til Statsbygg gjelder KMD og er kommet inn etter overtakelse av gamle KHiB fra 2017.

Energibruk skal reduseres med 30% innen 2025

UiB har over flere år arbeidet målrettet med å ta ned energibruken ved universitetet, og har gjennomført en rekke energireduserende tiltak med svært gode resultater. I 2009 besluttet UiB å redusere energibruken med 2% årlig de kommende 10 årene. Hovedtiltakene har vært

arbeid med å digitalisere bygningsdrift, oppgradering av nærvarmeanlegg og mindre ENØK-tiltak. Eiendomsavdelingen har nå egen Enøk-ingeniør og SD-ingeniør som arbeider med forbedringer og optimal drift av bygningsmassen.

Fra 2018 til 2019 har det vært en total reduksjon på 1,6% i energiforbruket. Samtidig er bruken av fyringsolje(bio) mer enn halvert fra 2018.

Tabell 4- Energibruk ved UiB 2016 -2019

Energiforbruk (MWh)	2016	2017	2018	2019
Elektrisitet	56 703	56 732	56 212	55 424
Fjernvarme	24 068	22 094	20 678	21 847
Fyringsolje	1 721	3 042	3 036	1 344
Sum energiforbruk (MWh)	82 493	81 868	79 927	78 615

I arbeidet med å gjøre UiB klimanøytralt innen 2030 er målsettingen en reduksjon på 30% innen 2025 i forhold til 2018 nivå gjennom følgende tiltak:

- Arealeffektivisering (jf. omtale over)
- Etablering av varmpumper i Realfagbygget som utnytter sjøvann som går gjennom bygget
- Rehabilitering av bygningsmassen
- Videre utbygging av solcelleanlegg
- Flere større og mindre arbeider knyttet til etterisolering og vindusutskiftning
- Diverse mindre ENØK-prosjekt knyttet til effektivisering av tekniske anlegg

Prosjektet med å etablere varmpumper i Realfagbygget som utnytter sjøvann som går gjennom bygget er nå startet opp. Dette tiltaket er beregnet å redusere energibehovet til UiB med hele 6,5 GWh, og er i særklasse det mest lønnsomme effektiviseringsprosjektet som iverksettes.

Siden 2019 har UiB nå tatt i bruk solcelleanlegg lokalisert på Odontologibygget og i byggetrinn 2 i Alrek helseklynge (Årstadveien 17) Det monteres også soltak på den nye Inkubatorbygget i Haukelandsbakken som ferdigstilles i første kvartal 2022. Flere andre solcelleanlegg er også under planlegging.

Etablering av solcelleanlegg er imidlertid løsninger som gir relativt liten energigevinst. De store gevinstene er i første rekke knyttet til arealeffektivitet i form av redusert areal i og rehabilitering av universitetets eldre bygningsmasse.

I det pågående arbeidet med å revidere universitetets arealplan vil satsingen på klimavennlige bygg og rehabilitering av eldre bygg være sentrale virkemidler. Gjennomføring av alle tiltakene vil imidlertid være krevende i perioden og kreve strenge budsjettmessige prioriteringer. For eksempel er det beregnet at bytting av vinduer i Realfagbygget, som alene gir 0,5 GWh i reduksjon, kostnadsberegnet til 60 mill. kroner.

Oversikt over planlagte og igangsatte tiltak er gitt i tabell 5.

Tabell 5. Planlagte tiltak for energieffektivisering

	Strøm	Fjernvarme	Olje	Sum
Dagens forbruk (GWh)	55	20	2	77
Arealreduksjon (10%)	-6,5	-2,0		-8,5
Varmepumper Realfagbygget (sjøvann)	2,5	-9,0		-6,5
Diverse solcelleanlegg	-0,7	0,0		-0,7
Flere bygg knyttes til nærvarmeanlegg	-0,9			-0,9
Fasadearbeider		-1,0		-1,0
Rehab Nygårdsgaten 5	-3,6	-0,8		-4,4
Ferdigstille sd-toppssystem/ nye vekslere/ ventilasjon	-2,0	-0,8		-2,8
SUM REDUKSJON	-11,2	-13,6	0,0	-24,8

Tabellen viser at det mest «lønnsomme» prosjektene i form av energireduksjon er knyttet til rehabilitering og utnyttelse av arealer. For eksempel vil den planlagte rehabiliteringen av Nygårdsgaten5 gi en besparelse på 4,4 GWh, mens en 10% arealreduksjon vil gi en besparelse på 8,8 GWh.

Kun deler av tiltakene er innenfor dagens investeringsrammer. Dette gjelder for eksempel Nygårdsgaten 5, som er vedtatt rehabilitering og arbeidet med å implementere SD systemer. Øvrige tiltak har en kostnadsramme vel 160 mill. kroner. Selv om tiltakene også gir reduksjon i energiutgifter, vil investeringen i tiltak likevel langt overstige besparelsene på kort og mellomlang sikt.

En samlet arealreduksjon på 10% vil avhenge av framdrift i universitetets byggeprosjekter, der deler av prosjektene er avhengig av ekstern finansiering (jf. over).

Energieffektivisering utover eksisterende ambisjoner vil kreve økt rehabilitering og vedlikehold. Avhengig av tidshorisont og ambisjonsnivå vil dette gi en økning i avdelingenes husleiekostnader.

Et aktuelt prosjekt er planene om et kontorbygg i Dokkeveien, som vil frigjøre kontorarealer i eldre bebyggelse på Sydneshaugen. En realisering av dette prosjektet vil kunne gi en betydelig energibesparelse dersom det nye bygget bygges i energiklasse A.

Universitetsledelsen vil komme tilbake til en konkretisering av alternativer i den reviderte masterplanen for areal som vil bli lagt fram i styrets oktobermøte.

Klimafond

På bakgrunn av diskusjoner i styresak 1019/19 foreslås å opprette et eget klimafond, med fokus på positive insentiver og virkemidler. Fondets formål vil være å finansiere tiltak som skal engasjere ansatte og studenter i arbeidet med å redusere universitetets klimaavtrykk.

Det foreslås derfor at fondet etableres gjennom en sentral avsetning i forbindelse med den interne budsjettfordelingen for 2021. Konkret foreslås et fond i størrelsesorden 5- 10 mill. kroner.

Tilskudd fra fondet kan knyttes opp til klimastrategiens målsettinger, som for eksempel reduksjon av reiseaktivitet, mindre forbruk eller lojalitet til rammeavtaler for innkjøp. Et alternativ vil være at det åpnes opp for konkrete søknadsinitiativ fra fagmiljøene om tilskudd til for eksempel utstyr til videokonferanser, tilrettelegging for økt bruk av sykkel etc.

Det foreslås at også studentene skal kunne søke tilskudd fra fondet. Eksempler på støtteverdige tiltak vil kunne være av typen «bruktbutikk» og strandrydding (jf. over), tiltak for mer miljøvennlige riser (belønning for oppnåelse av klimamål), eller andre mindre miljørettede tiltak.

Andre tiltak

I arbeidet med å sette mål og utvikle tiltak har Universitetsstyret vært opptatt av at ansatte og studenter skal engasjeres i problemstillinger relatert til klimanøytralt UiB.

Et av tiltakene har vært tilsetting av «*bærekraftspiloter*». Dette er studentpraktikanter i 20% stillinger som skal være med på å løfte studentperspektivet inn i UiB sitt arbeid med bærekraft og et klimanøytralt UiB. Arbeidsoppgavene til pilotene er å planlegge, gjennomføre og evaluere aktiviteter som kan bidra til å sette bærekraft og klimanøytralt UiB på dagsorden for studentene ved UiB.

Høsten 2020 ønsker bærekraftspilotene i samarbeid med Spire studentorganisasjon å etablere «*Byttebutikk*» som vil være et sted hvor studenter kan levere fra seg møbler, bøker, klær og annet utstyr som de ikke trenger lenger. Videre kan nye studenter hente ut det de trenger, istedenfor å kjøpe alt nytt.

Bærekraftspilotene vil også gjennomføre en seminarrekke hvor tema er knyttet til bærekraft og UiB sine strategiske satsingsområder. Samtidig skal det arrangeres møtepunkt for studentorganisasjoner som er opptatt av miljø, klima og bærekraft for å bli bedre kjent og komme frem til felles samarbeidspunkter.

#Plastsmart -partner

Det er inngått avtale om at UiB skal bli *plastsmart*-partner og det er planlagt samarbeidsmøter med Helse Bergen og Sammen. *Plastsmart* er et initiativ fra Progressio, et samarbeidsforum med toppledere fra næringsliv, akademia, politikk og forvaltning i Bergensregionen.

Plastsmart har følgende mål:

- Øke kunnskapen om plastforurensning gjennom forskning og formidling.
- Utvikle løsninger og konsepter som reduserer plastforurensning.
- Iverksette tiltak, metoder og systemer som forhindrer plast på avveie.

Gjennom Plastsmart har UiB også forpliktet seg til å jobbe for at en smartere plastbruk i arbeidet med å nå FNs bærekraftsmål. UiBs aktivitet for å nå målsettingen skal rapporteres årlig.

Plastryddeaksjon

I plasthvalens ånd skal UiB og en rekke samarbeidspartnere sette sitt preg på Strandryddeuka 2020. De neste ukene setter vi fokus på plastproblematikken gjennom plastrydding og andre arrangementer både på land, til havs - og under havoverflaten.

Plastdugnaden ble arrangert i perioden 4- 20. september med en målsetting om å inspirere studenter, ansatte og alumner til å lage egne opprydningsaksjoner – i parker, i nabolag, langs vann og gangstier. I samarbeid med BOF (Bergen og Omland Friluftsråd), In The

Same Boat, Havkollektivet, Naturvernforbundet Hordaland og Om i Morgen er det også gjennomført en egen strandryddeaksjon.

Sykkelsertifisering

Undersøkelser viser at i tillegg til sammenhengende og trygg sykkelvei, er tilrettelegging på arbeidsplassen, i dette tilfellet vil det være studiestedet, viktig for at flere skal velge å sykle. For syklisten er det viktig med funksjonell sykkelparkering, gode garderobemuligheter samt tilrettelegging fra ledelsen og administrasjonen. Syklistenes Landsforening (SLF) ønsker å samarbeide tett med Universitetet i Bergen (UiB) for å tilrettelegge for at både ansatte og studenter skal sykle til arbeidssted/studiested og dermed være det første universitet i Norge som sertifiseres som Sykkelveinlig universitet.

Ambisjonen er å skape et sykkelvennlig universitet og bidra til at flere sykler til jobben og studiene.

Universitetsdirektøren sine kommentarer

Universitetet i Bergen har arbeidet målrettet med bærekraft i mange år og har tatt en ledende rolle nasjonalt i UH-sektoren i dette arbeidet. I de senere årene har UiB også økt oppmerksomheten om å utvikle UiB som en bærekraftig organisasjon. Universitetsstyret har vært en pådriver i å utfordre institusjonen på å stille seg ambisiøse mål for arbeidet.

Koronapandemien 2020 har påvirket universitetets klimautslipp både gjennom endret reiseaktivitet, energibruk og generelt forbruk. I tiden framover vil det være viktig å benytte erfaringen koronapandemien har gitt i videreutviklingen UiB som et klimanøytralt universitet.

For å redusere utslipp fra innkjøp er det nå innført krav om miljømerking i alle nye innkjøpsavtaler. Samtidig legges det til rette for økt bruk av standardisering av forbruksmateriell. Dersom dette arbeidet skal resultere i en mer miljøvennlig adferd vil det være viktig å sikre lojalitet til inngåtte avtaler.

Innenfor energieffektivisering er det foreslått tiltak som skal bidra til reduserte utslipp. Flere av tiltakene vil imidlertid kreve betydelige investeringer før gevinst kan tas ut. Dette vi gi økt interhusleie i årene framover.

Opprettelse av klimafond kan bidra til økt fokus mot en mer klimavennlig adferd blant ansatte og studenter.

10.09.2020/ Helene Wiken/Steinar Vestad/Sonja Irene Dyrkorn/Per Arne Foshaug